

Till Domkapitlet i Visby stift

Med anledning av de två anmälningar som inkommit till domkapitlet angående tystnadsplikten och ett av mig författat Facebook-inlägg 2017-01-05 har jag av stiftsjuristen ombeds att yttra mig. Det handlar om ärende D332 2017-13 som inkom 2017-02-15 och som har Monica May, kontraktsprost, som avsändare och anmälare. (I den akten finns också ett mailutbyte mellan biskopen och mig angående Facebook-inlägget. Det innehåller en fråga från biskopen och mitt svar). Det gäller också ärende D332 2017-16 som inkom 2017-02-22 som har Lars Erik Hanhart Bergqvist, SM/GM IHS+OFMC, som anmälare. (Han inkom senare med en komplettering). Detta är alltså mitt svar på båda anmälningarna ovan. Jag hoppas att stiftsjuristen hör av sig omedelbart om det av formella kyrkojuridiska själ krävs två separata yttranden från mig då det ju rent formellt handlar om två separata ärenden.

I det nedanstående har jag försökt att svara så gott jag kunnat. Jag kan inte gå in i alla detaljer när det gäller olika beskyllningar och påståenden som anmälarna anför. Det skulle bli ett alltför omfattande yttrande. Jag har försökt att hålla mig till sakfrågan. Jag uppfattar att den i detta fall är: Har jag brutit mot prästens tystnadsplikten? Och att det är det som de båda anmälningarna handlar om. Jag svarar alltså inte på allt som nämns i de två anmälningarna – däremot finns jag naturligtvis tillgänglig för samtal om det skulle uppstå behov av att borra djupare i någon frågeställning.

Här följer mitt yttrande som jag valt att formulera i tio punkter.

1. Det är mycket gott att man vill värna prästens tystnadsplikt. Jag delar därmed anmälarnas bakomliggande syfte att värna en av vår kyrkas viktigaste institutioner: Prästens absoluta tystnadsplikt. Det är min övertygelse att den betyder mycket i ett samhälle. Många människor känner till prästens tystnadsplikt och vet var de kan gå för att lägga av sådant som man inte längre orkar bära på. Och att man kan göra det i hundra procentig säkerhet om att det man yppat i ett själavårdande samtal eller i bikt hos en präst stannar där och det inte kan föras vidare. Inte ens till polis eller inför domstol. Denna institution måste kyrkan värna och det gör vi också bra genom tydliga skrivningar i kyrkoordningen där brott mot tystnadsplikten är ett av skälen att skilja en person från vigningstjänsten.

2. Jag vill påtala att det är de två anmälarna som talar om "själavård", "själavårdskontakter", "själasamtal", "bikt" och den tystnadsplikt som är förbunden med detta. Själavård nämner jag inget om detta i mitt Facebookinlägg. En av anmälarna skriver dessutom på ett sådant sätt att det låter som att jag tillbringade dagen på Visby lasarett – Sjukhuset och sjukhuskyrkan nämns 6-

7 gånger i den ena anmälan. Det stämmer att jag firade mässa i kapellet på lasarettet den dagen. Det stämmer också att vi på just onsdagarna, i samband med vår ordinarie mässa, erbjuder sjukkommunion. Annars är det anmälaren – och inte jag - som preciserat plats för de av mig redovisade mötena/korta samtalen denna dag. Jag tänker inte göra det.

3. Många texter i massmedia och sociala medier har under det sista året på ett väldigt negativt sätt beskrivit vår kyrka. Jag tycker mig se en stegring av detta. De stora tidningsdrakarna i Stockholm släpper hela tiden fram en liten grupp mycket kritiska skribenter som får härja rätt fritt i spalterna. Några saker som det flitigt skrivits om är: förslaget till ny Kyrkohandbok – där finns det en del konspirationsteorier, vår Ärkebiskop borde avgå för hon är inkompetent som teolog och kyrkoledare, Svenska kyrkan kramar bara muslimer och visar ingen solidaritet med kristna i Mellanöstern, Kyrkoledningen tar inte avstånd till att en präst mördas i Frankrike, Svenska kyrkans biskoppar tar bort kors i kyrkorummen för att inte stöta sig med muslimer, kyrkan och präster är blyga för att förkunna Jesus utan satsar ensidigt på att vara politiskt korrekta, mm
Dessa kritiska bilder av kyrkan sprids av några få skribenter. Och står ofta oemotsagda. Här och där betraktas dessa nidbilder som sanna beskrivningar av vår kyrka. Artiklarna får ofta ett stort genomslag.

4. Sedan i somras sprider jag medvetet positiva bilder av vår kyrka. Och det finns det flera som gör – vi försöker hjälpas åt, flera teologer och skribenter runt om i landet. Vi vill ge fler bilder av kyrkan som kan hjälpa till att nyansera bilden i media. Jag vill dela allt det positiva som dagligen sker i vår kyrka. Och som vi som kyrka ska vara stolta över. Vi ska inte bara huka för kritiken utan svara med positiva motbilder. Detta är syftet bakom mina artiklar i såväl gotländska tidningar som vid medverkan i lokalradion. Att ge ord åt det positiva. Det var också det som var mitt syfte med inlägget på Facebook den 5 januari – och många andra, nästan dagliga inlägg - att efter bästa förmåga försöka bidra till att skapa en positiv bild omkring kyrkans verksamhet. Därför gladdes jag åt att många gillade, kommenterade och delade mitt inlägg den 5 januari.

Jag hävdar ofta att kyrkans liv framförallt levs i det lokala. Många kan få för sig att kyrkans liv levs i media eller på Kyrkokansliet. Det behövs flera bilder, andra bilder. Det är i församlingen det händer! Som kyrka kommunicerar vi alltför ofta rätt dåligt vad det är som händer i våra församlingar och vad som händer en vanlig vardag i en tex prästs liv. I medlemsvårdande syfte ville jag berätta för en bred grupp medlemmar vad kyrkans liv handlar om. Jag tog en normal-onsdag i mitt eget arbetsliv som typexempel. Det beskriver väl en genomsnittlig prästs vanliga arbetsdag. Det är ett sätt att tala om kyrkans liv.

5. Domkapitlets tillsyn vad gäller präster och tystnadsplikten är den som faller inom ramen för de bestämmelser som finns i kyrkoordningen om obehörighet att utöva kyrkans vinningstjänst som präst, nämligen i 31 kap. 12 § som i sin 2 punkt lyder; "har brutit sin tystnadsplikt i fråga om sådant som han eller hon har fått veta under bikt eller enskild själavård."

6. Jag vill i detta sammanhang påminna om domkapitlets beslut 2016-11-16. Då gällde det dåvarande kyrkoherden i London. Det tillsynsärendet hade fyra delar. Två av dessa gällde uppgifter från namngivna församlingsmedlemmar om att prästen skulle ha brutit sin tystnadsplikt som präst.

I domkapitlets bedömning skrevs bland annat (sid 6):

"Det ankommer alltså på ett domkapitel att pröva ett påstående mot en präst att han eller hon brutit mot tystnadsplikten i fråga om sådant som han eller hon fått veta under enskild själavård. På en sådan prövning uppställs samma krav som gäller för en domstol i brottsmål, nämligen att det ska vara ställt utom rimlig tvivel att så är fallet. Prövningen får ske i två led, varav det första är att klarlägga om det varit fråga om enskild själavård. Om detta är styrkt, ska domkapitlet gå vidare med frågan om prästen röjt uppgifter som anförtrotts prästen under den enskilda själavården."

Vidare beskriver sedan domkapitlet vad som menas med "enskild själavård" och hänvisar till Svenska kyrkans utredning 2010:3 "Ett skyddat rum. Tystnadsplikten i Svenska kyrkan". För att beskriva vad begreppet "enskild själavård" handlar om citerar domkapitlet bland annat följande ur dokumentet: "... ett samtal som sker under avskildhet i ett personligt möte mellan en präst och en konfident. Begreppet bör alltså i första hand reserveras för sådana tillfällen då själasörjare och konfident kommer överens om en tid och plats för samtal av personlig art."

I samma utredning, som domkapitlet också hänvisar till i sitt beslut 2016-11-16 står: "Det bör dock understrykas att det inte är allt som sägs till en präst som faller under tystnadsplikten".

Domkapitlets beslut blir:

- I första ärendet med kyrkoherden i London fann domkapitlet att det inte fanns tillräckligt stöd för att det varit frågan om enskild själavård och skriver: "Därmed saknas den grundläggande förutsättningen för en fortsatt prövning av frågan om ett tystnadspliktsbrott ägt rum. Ärendet ska därför avskrivas."

- I det andra ärendet med kyrkoherden i London skriver domkapitlet att ord står mot ord vad gäller frågan om de samtal som förts mellan konfidenten och kyrkoherden "ägt rum inom ramen för vad som ryms i begreppet enskild själavård." Domkapitlet skriver vidare: "... att det saknas förutsättningar för att bedöma karaktären av de samtal som förevarit..." Och avslutar med:

"Därmed saknas grund för annat än att avskriva ärendet från vidare handläggning."

I London fallet fanns det alltså två namngivna anmälare/konfidenter som menade att prästen i fråga brutit mot sin tystnadsplikt efter samtal med dem. Ändå friades prästen då det inte gick att klargöra om det verkligen varit fråga om själavård.

I de anmälningar som nu är aktuella finns det inga konfidenter som anmälare utan två andra personer. Det betyder att det måste bli än svårare för domkapitlet att slå fast att det ens förkommit enskild själavård. De enda som hävdar att det förekommit enskild själavård är ju tredje person. Det måste rimligen vara så att det även denna gång, som i Londonfallet, "saknas förutsättningar för att bedöma karaktären av de samtal som förevarit..." Om de ens förvarit, blir min kommentar.

Även i de övriga två delarna av tillsynsärendet i London kom domkapitlet fram till att det inte fanns skäl till "vidare prövning inom domkapitlets tillsyn", vad gäller ärende tre. I ärende fyra skriver domkapitlet (sid 9): "För att domkapitlet ska utreda förekomsten av händelser som skulle kunna leda till att en präst bedöms ha allvarligt skadat det anseende en präst bör ha, måste det dels röra sig om påståenden om händelser som är av ett sådant allvar att de skulle kunna leda till en påföljd, dels att påståendena är konkretiserade så att de närmare omständigheterna framgår såsom plats, tid och inblandade personer. Mer allmänna omdömen om hur en prästs agerande ska ha uppfattas negativt av andra får anses falla inom ramen för arbetsgivaransvaret och föranleder inte närmare utredning av domkapitlet."

Jag tänker att domkapitlets argumenterande och beslut när det gäller ärendet med dåvarande kyrkoherden i London till dels kan äga giltighet även i detta fall.

7. Min almanacka och mitt minne säger att jag inte hade några själavårdande samtal denna dag – den 5 januari 2017. Inte själavårdande samtal i den betydelse som nämns i Kyrkoordningen 31 kap § 9. Jag hade varken något enskilt själavårdande samtal eller någon bikt den dagen. Det finns alltså inget som faller under den absoluta tystnadsplikten som utspelades den 5 januari i mitt prästliv.

Det kan inte räcka med att anmälarna, tredje person, menar att det var så. I mitt inlägg på Facebook står inget om själavård eller bikt.

Jag bestrider alltså att jag brutit mot den absoluta tystnadsplikten. De kontakter/möten som jag berättade om var inte alls av den karaktären.

8. Däremot faller de möten jag hade under dagen möjligen under den tystnadsplikt som gäller alla som medarbetar i en församling och som

behandlas i Kyrkoordningen 54 kap § 2. I den församlingsvårdande verksamheten ska man som medarbetare göra en "men-prövning" innan man yppar något. Jag gjorde en så kallad "men-prövning" innan mitt Facebook inlägg (som jag alltid gör inför publika uttalanden) och menar att inte någon enskild individ har kunnat lida någon skada (eller "men") av min text på Facebook den 5 januari. Ingen kan efter min avpersonifiering (i några av fallen) kunnat känna sig utpekad. Jag har också stämt av med två personer som nämns (fast avidentifierade) om de känt sig utpekade. Det hade de inte. De tyckte båda att det var bra att jag skrivit som jag gjort. Om domkapitlet är intresserat så vet jag att en av personerna, som jag talat med i efterhand, är beredd att vittna om detta inför domkapitlet.

9. Jag bestrider att jag brutit mot tystnadsplikten. Men när jag i efterhand rannsakar mig själv inser jag att jag skulle kunnat vara ännu tydligare. Jag skulle kunna skrivit att de exempel jag tar från möten med människor hade bäring i verkligheten i en prästs liv men var omgjorda så att inget kunde känna igen sig. (Det är ju ungefär vad vi gör i handledning, byter kön, tid och plats etc). Jag hade kunnat skriva ännu mer generellt så att ingen ens kunde misstänka att jag lämnade ut någon. Jag känner mig trygg med att jag vet att ingen person kan känna igen sig i min text och att jag inte brutit mot tystnadsplikten - men jag har lärt mig att vara ännu mer uppmärksam och tydlig så att ingen ens kan tro att jag skulle kunna utelämna människor och bryta mot tystnadsplikten. Jag säger aldrig i en predikan "När jag talade med en änka i förra veckan så kom jag att tänka på..." Även om det är helt påhittat ska ingen behöva sitta och tänka på: "...och när blir jag ett exempel i hans predikan." Samma sak ska självklart gälla för inlägg på Facebook.

10. Tillsammans måste vi som kyrka ständigt anstränga oss så att det som skrivs om kyrkan i media inte är att vi misstror och misstolkar varandra. Detta ärende borde tex. kunnat stannat vid ett samtal istället för anmälan och mycket tidningsskrivande. Det hade kunnat hanteras på ett annat sätt – för kyrkans bästa. I media är det bättre om vi som kyrkans tjänare lyfter fram kyrkans insida – hur vi tillsammans frimodigt arbetar med att göra Jesus Kristus känd, trodd och älskad – i våra egna och andras liv. Att vittna om kyrkans rika och mångfacetterade verksamhet inom livets alla områden känns allt mer angeläget. Också ur det medlemsvårdande perspektivet. Det kommer jag att fortsätta med i såväl gammalmedia som i mer moderna medier. Jag tror att det, bland annat, är min uppgift som präst.

Visby 2017-04-17

Mats Hermansson, domprost i Visby